

1746.

1. Veitinus, Georgius Fideus: Si vinculus dissolva
proualitis selo adque emittitur (agnitione
et auctoritate vacido [a!] adque efficaci
2. Veitinus, Georgius Fideus: De triplici remedio salutari
Calumniosis ac temerariis Epistolis prosequendis peccan
tioriter prescripto in recubitas ordinatioibus
processuibus palatinissolisbacantibus.
- 2^a = Wickelmeir, Johannes Augustinus: De eo, quod difficile
est in munere doctoris academi et precipue
Theologi
- 3^a Schenquin, Christianus Follis: Observationes philologi
cae ad Claudi Mamertini peregrinam gentilitia.
cum Praemissis Aug. Vietum.
3. Wolfmann, Nicolaus: De vera iure testamenti conjugum
reciproci iuxta iura Romanorum et speciatim iuxta
iura statuta Sumburgensi.

1747.

1. Beckius, Philippus Ludovicus: De eo quod iustum est circa rem unam vel pluribus seorsim venditam
2. Damrauher, Fidesius Gualtherus: De jure redemtionis fructuum beneficii ecclesiastici
3. Desautius, Georgius Fidesius: De testamento irati valido.
- 3^a Schwarzgus, Carolus Gottlieb: De antiquo ritu legitimanti liberos illegitimos per pallium.
4. Stimmer, Christophorus Gualtherus: De annati rerum immob. praescriptione Germanica et palatina Nymbergensi
5. Ulrich, Augustus Gabriel: De feudo venaliouis

1748

1. Bontseper, Arminus Ludovicus Petrus: De jure venandi per normam servitutis juris publici in locis non alienis opposita in et abun.

2. Vambrentker, Christophorus Fridericus: De translatione
jurium symbolicae et variae itaque et jure Norico.
3. Vestlinus, Augustus Fridericus: Si prius apud hanc
vicatorem post acceptationem secundam, statim liberato.
4. Tuerlein, Johann Conradus: De illegitimis, quibus
dam pigrae ac hypochaeas constitucandi relinere.
vique nudi
5. Hump, Johann Paulus: De variis apud Germanos
nuptiae statu
6. Humannus, Johannes: De definitione in jure
periculosa.
7. Link, Wilhelmus Fridericus: De rei sub pacto
reservati dominii veritate periculo.

1749.

1. Humannus, Johannes: De characteribus superioritatis
territorialis ante designandis

1749.

2. Hofmannus, Constantinus: De usufructu parentum & salutari
i.º primis Morico.

3. Winkler, Samuel Vitalis: De paenis conjugum inter
etiam lictos secundis nuptias contractantium

Pri. 55. Menda 72.

16.

1747, 3

8

DE

TESTAMENTO IRATI
VALIDO

AVSPICE

D. GEORGIO FRIDERICO DEINLINO
IVRECONSVLTO ET ANTECESSORE
PERILL. REIP. NORIMBERGENSIS
CONSILIARIO

FAVTORE AC PRAECEPTORE SVO PIE COLENDO
IN ALMA NORICORVM VNIVERSITATE

D. XXI APR. ANNO MDCCCLVII

H. L. Q. C.

PVBLICE DISSERET

AVCTOR

FRIDERICVS GVILIELMVS DANNREVTHER
NORIMBERGENSIS

1747

ALTORFII

TYPIS IOH. GEORGII MEYERI ACAD. TYPOGRAPHI.

030

Handwritten notes in red and black ink at the top left of the page.

TESTAMENTO IRATI
VALLE

D. GEORGO RUDOLFO DEBILIO
IVRECONVALTO ET ANTICISSOR
PATER ET PATRIBUS

IN ALIIS NOMINIBUS
D. GEORGO RUDOLFO DEBILIO

IN ALIIS NOMINIBUS
D. GEORGO RUDOLFO DEBILIO

IN ALIIS NOMINIBUS
D. GEORGO RUDOLFO DEBILIO

IN ALIIS NOMINIBUS
D. GEORGO RUDOLFO DEBILIO

VIRO

M3 DIGNITATE ET MERITIS ILLVSTRI
EXCELLENTISSIMO CONSVLTISSIMO

IOH. FRIDERICO DANNREVTHERO

PER ILLVSTRIS REIPVBLICAE NORIMBERGENSIS
CONSILIARIO PRIMARIO

IVRECONSULTO FIDEI ET CONSILIORVM IN PATRIAM
DEXTERITATE MAXIME INSIGNI ET SPECTATA
SANCTIORIS IVSTITIAE SOLIDISSIMAEQVE

ERVDITIONIS LAVDE

CVMVLTISSIMO

AGNATO SVSCEPTORI ET PATRONO SVO

IN AETERNVM VENERANDO

NEC NON

VIRO GENEROSISSIMO CONSVLTISSIMO
DOCTISSIMOQVE

IOH. GVILIBALDO HOERMANNO

AB ET IN GVTTENBERG

I. V. D. ET REIPVBLICAE NORIMBERG.

ADVOCATO ORDINARIO

IVRECONSULTO DEXTERRIMO ET ELEGANTIORIS
IVRISPRVDENTIAE CVLTV EXQVISITAQVE

RERVVM SCIENTIA

PRAESTANTISSIMO

FAMILIAE SVAE ORNAMENTO INCOMPARABILI

COGNATO SVO OB SINGVLAREM ERGA SE

BENEVOLENTIAM PERPETVO

SVSPICIENDO

OMNEM QVAE VOTIS EXPETI POTEST FELICITATEM
PIE APPRECATVS

HAS PRIMITIAS ACADEMICAS
EX VETERVM FORMVLA

D. D. D.

DEVINCTISSIMVS OBSTRACTISSIMVSQVE

FRIDERICVS GVILIELMVS DANNREVTHER.

PRAEFATIO.

Non eram nescius, candide lector, dum, quae summis ingeniiis exquisitaeque doctrina praediti iureconsulti affirmarunt haecenus, ego in hac pertractatione in dubium uocare ausus sum fore, ut hic labor meus in uarias reprehensiones incurreret. Nam quibusdam, et iis quidem non admodum indoctis, totum hoc displicet, dissentire; quidam autem non tam eos reprehendunt, qui cum omnibus et minus clarioribus haud conueniunt, sed tantum contra uiros famae magnificae et ingentis auctoritatis haud esse dicendum, arbitrantur. Deinde futuros aliquos suspicor, qui totum hoc argumentum meae dissertationis inane, inutile, et tantum non absurdum declarant. Omnibus hisce obuiam eundem breuiter, existimo. Nimirum quanquam satis ridiculum est, et nouarum rerum cupidus is uidetur, qui contra uiros eruditionis amplissimae coeco impetu insurgit; salua tamen mihi, ut spero, erit in doctrinis aliquo modo uexatis et dubiis, illa dissentienti licentia, quae in republica litteraria omne punctum absoluit. Tolle hanc, et omnia in iurisprudentiae campo dissoluta reperies. Sententiam suam certis ac indubitatis principiis superstruere, magis congruum est, quam eam firmare solo praeciuicio auctoritatis, **BARTOLI, BALDI, ACCVRSII, CACCLALVPI**, et sexcentorum aliorum manibus euocatis. *Experientia testatur,*

quantum emolumentum talis statuendi libertas philosophiae fuerit: *Ecce non etiam iureconsulti ambabus, ut aiunt, manibus eam arriperent? Est haec libertas uniuersalis: Sic, sine ullo respectu personae, sola ueritas, ubicunque eam inuenio, mihi amica est. Et cur igitur alios imiter, etiamque clarissimos, more sumiarum? Est potius mei officii, ut legum geminas rationes, non nudis uerborum aucupis, uirorumque sola auctoritate, sed grauitate iudicii, metiar. Quid tandem obstat, quo minus dissentium ab aliis, execratis omnibus iniuriis, et quidem summa qua decet modestia, declarem? His per motus a me impetrare non potui, quin contra LAVTERBACHIVM STRYKIVMQUE, uiros aeternorum caeteroquin meritum in iurisprudentiam praestantia maxime conspicuos, caeterosque, qui forsitan eos sequuntur, ualiditatem testamenti irati legitimum argumentorum conquisitione, uindicare conarer. Talem laborem eo alacrius antea suscipiendum duxi, cum constituerim mecum, opella hac academica exercitii gratia in campum deducta, ad magis serium et grauius negotium, ad dissertationem scilicet quandam solemniorem, animum meum praeparare. Ni fallor, argumentum hoc meum ita comparatum est, ut habeamus abunde, de quo in cathedra amice concertare possimus. Caeterum an principia et conclusiones meae tanti roboris sint, ut etiam alios de ualiditate testamenti irati conuincere queant, tenuitatis meae conscius, eorum arbitrio, qui de rebus recte sciunt iudicare, relinquendum erit. Eam ob rem humanitatem tuam, beneuole lector, si quid etiam erratum existimabis, eo facilius me impetraturum spero, quo largius TIBI concedo, esse hoc problema quoddam iuridicum, inter studia mea academica natum; et quo uehementius iam TE rogo, ne meas conclusiones prius, quam simul eorum principia destruxeris, praecipiti suffragio condemnes. Vale! meque beneuolentiae, sicuti bonorum omnium, ita et tuae maxime, etiam atque etiam commendo. Scripsi Altorfii d. XXI Apr. 1737.*

SECTIO

SECTIO I.

DE

AFFECTIBVS ET SPECIATIM DE IRA

SECVNDVM

GENVINVM CONCEPTVM IVRIS.

§. I.

IRam in classem affectuum referri, notius *Descriptio*
 est et clarius, quam ut id a me nunc *affectus.*
 uberius debeat uel possit exponi. Cum de
Testamento Irati agere constitui, ordo po-
 stulat, ut et de affectibus quaedam disse-
 ram; praesertim ut generalia constent,
 quomodo ii considerentur, et aestimentur, in
 foro iuridico. Cautè dico in foro iuridico: Nam
 affectuum doctrinam hoc loco pro dignitate tractare,
 uel exhaurire, ab instituti mei ratione maxime alien-
 num est. At uero certis quibusdam positionibus
 opus est, ex quibus fluere debent ea, quae rationem
 decidendi suppeditant meo themati. Affectum de-
 scribo per *uehementem animi motum ad aliquid appetendum*
uel auersandum, effectus producentem secundum istum mo-
tum, id est, eius indoli conuenientes, partim internos, par-
tim et interdum externos. Reliquas subtilitates, quae in-
 tuitu

titutu huius descriptionis forsan desiderari possent,
 sciens prudensque relinquo Phycis, Medicis, Philo-
 sophiae moralis Doctoribus, et quibuscunque, qui
 iis immorari debent, et iisdem delectari possunt.
 Mihi iam sufficit, affectum quemcunque ita descri-
 ptum esse, ut, si quem producit effectum, facile sit
 iudicium, utrum eius consideratio spectet ad forum
 iuridicum. Vix enim mihi tempero ab ingenua illa
 confessione, sub initium statim publice edenda, me
 simpliciter negare, affectuum, quatenus sunt affectus
 in se spectati, ueram aliquam considerationem et
 aestimationem, in foro iuridico, id est, humano
 et externo, regulariter esse posse. Et hoc est, quod,
 quia cardo rei et controuersiae potissimum in eo uer-
 titur, in sequentibus breuiter explicabo. Scio equi-
 dem, multos iuris interpretes desudare in distinctio-
 ne inter affectus animi *internos* et *externos*. Et hos
 quoque suo ingenio frui, facile patiar. Sed, si ue-
 rum fateri cogor, nescio quid sibi uelint affectus ani-
 mi externi; utpote qui potius sunt *effectus illius affe-*
ctus, qui animum ad has uel illas actiones suscipien-
 das disposuit, promouit, et incitauit. De his
effectibus, de his *actionibus*, tanquam de obiecto totius
 iurisprudenciae, quaqua patet, *humanis*, iudicamus
 in foro externo et iuridico; nunquam uero nobis
 incumbit longe lateque circumspicere, quo interno
 animi affectu aliquis ad tales actiones suscipiendas per-
 motus fuerit. Mens mea statim clarior fiet, si ad
 species nonnullas affectuum, eorumque effectuum,
 transire uolo. Inter affectus maxime eminent amor,
 tristitia, dolor, meticulositas etc. Horum affectuum
 omnium sedes in animo, nulla ratione exercet pro-
 uiden-

Forum ex-
 ternum
 humanum
 proprie non
 considerat
 affectus
 quales.

Sed effe-
 ctus, i. e.
 actiones.

uidentiam specialem legislatoris humani, neque leges, uel latae uel adhuc ferendae, ullam admittunt applicationem ad ea, quae in animo et mente uersantur agitanturque. Quod si in effectus quoque prorumpunt isti affectus; si etiam tales sunt effectus siue actiones, de quibus aliqua determinatio iustitiae uel iniustitiae in legibus ipsis deprehenderetur; attamen harum actionum sola qualitas externa in aestimationem iuridicam uenit, detracto omni ualore actioni, quem forsan haberet intuitu affectus, ex quo processit. Accommodabo specialius dicta ad affectum amoris. Quis dubitaret, donationes et omnes liberalitates regulariter et communiter ex hoc affectu progerminare solere? At nihilominus certissimum est, eiusmodi liberalitates ex alio quoque affectu, fonte, et diuersa causa, profluere posse: u. g. Si eum in finem erga agnatum meum liberalitatem exercere quasi cogor, ut mea eiusque fama salua sit, dum huius, facultatibus lapsi, bona obaerata, sub ignominiosa hasta alias distrahenda essent. Donatio secundum leges ualida est. Ergo legislatores iudicesque prorsus nullam rationem habent affectus, ex quo liberalitas illa ortum traxit, sed respiciunt unice actionem externam, quatenus ea subiecta est determinationi legis. Noli, quaeso! alto supercilio hanc speciem intueri, spernere uel deridere: Si ad nostrum Irati testamentum deueniemus, tu, qui haec legis, mecum commodissime applicabis ad potestatem legislatoriam solis externis actionibus determinandis adstrictam, id est, ad testamenti factionem; detracta omni consideratione, ex quo affectu haec processerit. Quod solummodo in transitu monere uolui. Id, credo, iam mihi largiendum erit, supra enunciatam

B

tam

tam propositionem, ita declaratam, a nemine facile oppugnari posse, quod affectuum, *in se spectatorum*, aestimatio ex foro externo iuridico sit releganda regulariter, quia nullum influxum habet in ipsas actiones, quatenus constituunt solum et proprium obiectum legum et iudiciorum.

§. II.

Quod probatur ex genuina definitione iustitiae actionis.

Vt rationes meas ita subdixerim in describenda qualitate actionum humanarum, legibus accommodandarum, habito respectu aestimationis in foro iuridico, sine omni coniunctione aestimationis alicuius affectuum, ex quibus processerint, non una me mouit causa. Praecipua haec fuit: Animaduerti hanc meam sententiam mira ratione conspirare cum sententia illa Puffendorffiana de recte formanda, in arte Iuris humani, definitione Iustitiae. *Iustitiae*, inquam, nimirum *actionis* non *personae*; nam legislator humanus prorsus non occupatur circa iustitiam *personae*, quae est et manet *uirtus*, i. e. *constans ac perpetua uoluntas ius suum cuique tribuendi*. Vnice ille respicit *iustitiam actionis*, quae *qualitas est actionis nostrae, et quae illam conformem sistit normae, suae legi*. Si haec uera sunt, parum interest legislatoris humani, adeoque et iudicis pro tribunali sedentis, utrum quis iustus sit formidine poenae, an uero uirtutis amore; sufficit, actionis externam qualitatem compositam esse ad legem. Inde quilibet iudicabit, quam parum referat, utrum actio aliqua ex affectu quodam interno laudabili uel uituperabili, moderato uel uehementiori, orta fuerit; modo ea in eiusmodi terminis nunc in iudicio appareat, in quibus omnis iustitia, i. e. conformitas cum praescripto

scripto legum, spectatur. Nunc tu intelliges, quid sibi uelit L. 18. D. de poen. ubi dicitur, quod cogitationis poenam nemo patiatur. Conf. HEINECCIUS Elem. ad Inst. de I. et I. §. XIX. in not. Intelliges quoque quid sibi uelit L. 55. de Reg. I. quod nullus uideatur dolo facere, quod nullus iniuriam alteri inferat, qui iure suo utitur.

§. III.

Iam ad Iratum possem me conuertere, et non tam illum ipsum in affectu suo constitutum, quam potius eius actiones, in foro iuridico spectandas, exhibere, nisi summa postularet necessitas, ut, intuitu duplicis alicuius obiectionis, meam, antea explicatam, sententiam saluam reddam. Scilicet Primo mihi quis obtrudere posset illam doctrinam de summo gradu affectuum, omnem mentis usum facile destruente, ac proinde efficiente, ut non solum ipsa actio totalem eclypsin quasi patiatur, sed etiam ut deinde eius aestimatio in ipso foro iuridico secundum istum affectum sit instituenda. Neque negare possum tales actiones, quae ab homine, per affectum uehementissimum praecedentem tristitiae, amoris, irae etc. in miserum mentis prorsus alienatae statum detruso, uel saltem in morbum, omnem rationem humanam omnimodo auferentem, et hominem brutis assimilantem, u. g. comitalem, delapso, editae fuerunt, talem omnino mereri aestimationem in foro humano et externo, ut uel ualor iis sit denegandus, uel, si per eas nocitum, eadem imputari agenti nequeant. Verum enim uero tunc nego atque pernego, illud soli affectui tribuendum esse, quod in actione est et conspicitur; cum potius pertineat ad classem actionum

num furiosorum, mente captorum etc. uno uerbo: ad actiones prorsus *inuoluntarias*, agenti nunquam imputandas. Porro, *secundo*, tametsi in antecedentibus simpliciter thesin defendendam assumerim, affectuum nullam esse in foro externo aestimationem, sed solam et nudam considerari actionem, quatenus ea, legibus determinata, comprehenditur: nihilominus in tantum cogor unicam, eamque satis leuem, exceptionem a regula admittere, nimirum eam, quod, si in materia delictorum uersamur, extremus aliquis gradus affectus, morali sua aestimatione aliqua ratione excusandus, iudicem, uel, quod aequius esset, summum imperantem, permouere possit, ut, ille poenam aliquam extraordinariam ordinariae praeferre, uel, hic ad indulgentiam, et certo modo ad ius aggratiandi exercendum, inuitari possit. Sed haec ipsa qualiscunque exceptio, quemadmodum uariis difficultatibus adhuc obnoxia est, ita etiam, non nisi summa circumspectione, in usum deduci debet; consequenter regulae parum uel nihil in effectu detrahit.

§. IV.

Ex praemissis deducuntur conclusiones: quatuor.

Prima.

Ex his praemissis liceat mihi nonnullas *Conclusiones*, inde fluentes, breuiter deducere. Concludo itaque I) leges humanas affectibus, *qua talibus, et quousque manent affectus*, non imperare. Si dixi: *qua talibus*, intelligo remotionem illorum actuum, qui non amplius ad actus affectuum, sed potius ad actus alienatae mentis, referri debent. Si dixi: *quousque manent affectus*, quilibet intelliget, me prouidenter excludere actiones ipsas, quae ab uno alteroue affectu proruperunt. His itaque affectibus non imperant leges

ges humanae, quia interna non reguntur ciuili et humano imperio. Fere eadem ratione haec ita dicuntur, qua conscientia dicitur ab humano imperio et coactione immunis. Concludo II) affectus *intuitu* *Secunda.* *legislationis humanae et externi fori cognitionis*, esse indifferentes, id est, nec in se bonos, nec malos; uel, si maui, nec iustos, nec iniustos. Scilicet, solae actiones ex quocunque affectu prouenerint, secundum suas circumstantias externas, et in legibus determinatas, iudicari debent; sine habito respectu, ex quo praecise affectu eas quis susceperit. Ita qui furtum fecit, punitur, si reliquae circumstantiae actionis et termini, quibus ea circumscribitur, poenam ordinariam legitimam reddunt. Neque iudex diu et solite disquirere debet, utrum fur, auaritia ductus, uel uindictae cupidus, ad hoc crimen perpetrandum inuitatus fuerit. Hoc itaque sensu dico affectus esse, intuitu legislationis humanae et cognitionis forensis, *indifferentes*, ut appareat, in omnibus negotiis, quae obiectum humani et externi iudicii constituunt, iudicem supersedere posse, difficili inquisitione in *internas affectuum operationes*; unice inhaerendo iis, quae coram existunt, et quae externo iudicio possunt dirimi. Scio equidem, uti antea dixi, saepe delinquentes ordinariam poenam subterfugere studuisse, in delictis maxime atrocioribus, u. g. homicidio, allegato taedio uitae; uerum nec huius farinae exemplis dimoueor a semel electo principio; quia nemo mihi persuadebit, in exemplo proposito, taedium uitae allegatum, si etiam pro *affectu* illud admitterem, pro iusta, uel mitigandi, uel, quod magis est, prorsus excludendi poenam, allegari posse causa, si non aliae

Tertia.

grauissimae circumstantiae, ut est uera melancholia cum mentis alienatione coniuncta, etc. concurrerent. Concludo III) subtilitatem, in dimetiendis et quasi mathematica proportione numerandis gradibus affectuum, actiones deinde externas producentium, uel eas concomitantium, non solum esse in se difficillimam simulque fallacissimam; sed eandem etiam exiguam mereri attentionem in foro humano, neque etiam habere tam insignem influxum in modum cognoscendi et inuestigandi *iustitiam uel iniustitiam actionis alicuius*. Durum forsan uni uel alteri lectori hoc meum assertum uidebitur: Ast statim mitius iudicium exspectabo, explicaturus mentem. Possum mihi concipere, dari homines, qui ex externis signis aliorum, in affectu constitutorum, statim iudicium ferre non dubitabunt de interno gradu affectus; adeo, ut crederes, eos usos fuisse Barometro quodam a DORICELIO inuento, morali nunc quoque usui et internis affectibus hominum designandis, accomodato. Vereor ne decipiantur suauibus his somniis. Sunt nonnulli in summo affectu tristitiae internae constituti, qui nihilominus externa huius affectus signa, ut lacrymas et alias luctuosas uultus mutationes, tam scite cohibere et euitare possunt, ut de interno mentis statu nemo ullum certum iudicium ferre possit. Eleganter B. BYDDEVS in *Theolog. Moral. Part. I. cap. I. Sect. VI. §. XX. not. ult.* „Fallaciam, inquit, „*istam naturae serio euitemus necesse est.* „*lacrymarum non est quod inferamus defectum tristitiae* „*similiumque affectuum.* „*Namque difficiles adeo per naturae conditionem nonnulli ad lacrymas sunt, ut sum-* „*mis maximisque calamitatibus ad eas moueri neque-*

„ant,

„ant. Vnde et tristitia summa similibusque affectibus con-
turbari possunt, nisi nullae sequantur lacrymae etc.
Inuerte statum: Dantur, qui leui infortunio affe-
cti, statim mirum in modum in lacrymas sol-
uuntur; neque in interno sensu id percipiunt, quod
tamen designare uidentur per externam actionem.
Vides, quam fallax erit, de his signis quorumcun-
que affectuum, desumptum iudicium? Sume iratum,
quem quidem in sequentibus demum in scenam pecu-
liarem producturus sum. Huius affectus signum diag-
nosticum in gestu uehementiori, uultu contracto,
ac sermone mugiente, forsan quaerunt plerique. At
uero, quis non uidit tales, qui, irati scilicet! oculis
migrant et omnia necare uidentur, cum tamen men-
te interna maxime pacifici sint et minime commoti?
E contrario, quis non nouit alios, qui reuera exar-
descunt interne? et tamen tam astute dissimulare,
latentemque in corde affectum flagrantissimum tam
artificiose celare didicerunt, ut hunc animi motum
ne ulla quidem externa perturbatione uel uultus, uo-
cis, gestusque mutatione prodere soleant. Nemo
itaque uitio mihi uertet, si subtilitates has fallaces ap-
pellauerim. Sed praeterea dixi, hos affectuum gra-
dus uix ullum influxum habere in modum cognos-
cendi iudicalem de actione aliqua externa, quae uni-
ce obiectum constituere debet legislationis humanae
et cynosurae iudicis. Quod ex eo apparet, quia facile
iudicans decipi possit, si, externis forsan signis, non
solum ad affectus praecise huius uel illius existentiam,
sed etiam ad determinationem iustitiae actionis, uel
iniustitiae eiusdem, tuto concludere uellet. Sufficiat
ipsi, actionem, in suis externis circumstantiis, confi-
sidera-

deratam , a legis norma recedere , uel cum ea conuenire. Idque unice semper pro regula tenendum est, siue sint negotia mere ciuilia , tam unilateralia quam bilateralia , siue actus uindictam spirantes , et ad genera delictorum accedentes. Denique concludo IV) *Quarta.* in omnibus actionibus illis humanis , quae uel ipsis legibus naturalibus permissae sunt , earumque iustitia sustinentur , nullam haberi rationem affectus interni in agente ; modo agens seruauerit limites per istas leges naturales praescriptos. Elegans exemplum mihi praebet moderamen inculpatae tutelae. Quibus legitimis terminis illud circumscribatur , cognoscimus partim ex ipsis praeceptis iuris naturae , partim ex *Constitutione Criminali art. 139. sq.* Si illi termini seruati sunt , et quidem iusta accuratione , quoad actionem externam , iudex in tali homicidio necessario parum sollicitus erit quo NB. *affectu* illud commissum fuerit , dum licite perpetratum : Siue homicida , in *internis* animi sensibus *uindictam* erga aggressorem spirauerit , siue non ; utrum summum uel leuem gradum irae in depellendo aduersario monstrauerit , an uero tranquillo potius animo , inter multas homine pio iustoque dignas , commiserationis , tristissimi doloris , et ueri luctus sensationes , fatalem tandem ictum perpetrauerit. Externae actionis iustitia in aprico est. De internis animi motibus DEVS iudicet , non iudex humanus. Qui plura ad hanc rem pertinentia noscere cupit , adeat STRVVIVM *diff. de uindicta priuata* et LVDOVICI in *diff. Quatenus affectus in foro iuridico considerentur.*

§. V.

Ad speciem nunc deueniendum est, et, perlustra-
 tis generalibus de aestimatione affectuum in foro ex-^{Transitae}
 terno, *Iræ* et *Iratum* sistere debeo cum suis actionibus ^{ad Affe-}
 externis. Omnes mecum fatebuntur, in hoc meo ^{ctum Iræ}
 argumento, nihil effici posse definitionibus physicis, ^{et ad Ira-}
 quæ forsitan statum hominis biliosi turbatum, inæstu-
 atum, sanitati aduersum, et operationibus fatalibus
 in corpus, animam mentemue obnoxium designant.
 Neque mihi cum philosophis res est, qui turpitudi-
 nem iræ graphice depingunt, et, ad eam extirpandam
 uel cohibendam, nos sapienter cohortantur. Suo
 quoque loco relinquam splendidas rhetorum descrip-
 tiones quibus utuntur, ut turpitudinem huius affectus
 et effigiem hominis, præprimis summe irati, in dete-
 ctanda sua forma repræsentatam, ob oculos pone-
 rent; et ut talem iratum, actiones uiolentas, nociuas,
 atque turpes, in quas non raro erumpere solet, per-
 petrantem, cum furioso compararent. Neque tandem
 considerationes theologicas de ira et iratis, hoc loco
 adoptare, mihi incumbit, licet alias debeam pie uenerari
 sacrum effatum, *dass des Menschen Zorn nicht thue was für*
Gott recht seye. Iac. I, 20. Verfor ego in foro externo et iu-
 ridico: Ac proinde secundum iuris humani principia,
 et secundum ea, quæ hætenus generaliter de affectibus
 a me prolata sunt, quilibet facile intelliget, partim
 iræ considerationem et aestimationem, *quatenus ea*
circa affectum animi internum occupatur, ad iurispruden-
 tiam iudicalem proprie non spectare; partim, si uel
 aliqua saltem iræ ratio habenda esset, illius conce-
 ptum aliter formari non debere, quam *quod sit affe-*
 ctus *communiter externis iniuriis excitatus,* ^{Descriptio}
interdum ^{affectus}
actio- ^{Iræ.}

C

actiones ad uindictam tendentes, et tunc unice obiectum cognitionis et diiudicationis forensis constituentes, producens. Contentus quisque esse potest hac nostra descriptione, tametsi facile largiar LAVTERBACHIO in *diff. de Ira eiusque in iure effectibus* §. IV. facilius intelligi, quid sit ira, quam accurate definiri; Explicabo interim breuibus ea uerba, quae in hac descriptione adhuc forsitan obscura uideri poterunt, quae tamen, ita explicata, nostrae sententiae non parum lucis afferre uidebuntur. Sit itaque ira *affectus*: Quo ipso remoueo omnes alios conceptus de aliis affectionibus quibusdam, quibus irati agitari nonnunquam possunt, eo uero statu non tam amplius irati sunt, quam potius morbo afflicti, uel uero furore et mentis alienatione correpti. Hoc et ob duplicem causam accurate monendum duxi; partim, ut appareat, me ambabus manibus concedere posse, quod dentur, cum ratione interni hominis irati status, cum ratione externae dispositionis, gradus quidam huius affectus, (quorum quidem dimensionem magis iratus sentit, quam quod eam extra illum quisquam determinari possit) ita tamen, ut semper *affectus* maneant, atque in nullum aliud genus constitutionis humanae degeneret; ubi regula semper ualet: Quae differunt gradu, non differunt inter se. Partim deinde, ut modeste dissensum meum, in foro iuridico constitutus, declarare possim iis, qui in gradibus irae fingendis ad talia delabuntur, quae non amplius conueniunt uel conceptui irae uel eius definitioni. Ita non possum subscribere illi sententiae Clarissimorum aliarum Virorum, et inter hos B. BVDDI, qui *cit. supra loc. §. XXI. in fin.* ita de ira ratiocinatur, „quod ea si „cito transit aut firmiter animo insidet, aut excaescentiae „aut

Quae explicatur
ueterius.

Ira est
Affectus,

„aut amaritudinis nomine ueniat; et, si summus gradus,
 „uelut in furorem quendam degeneret, eademque, si circa
 „res sacras uersetur, Zeli quandoque nomine ueniat. Meo
 qualicumque iudicio, ira, quousque manet affectus,
 nunquam ad conceptum furoris referri debet, ne-
 que ratione constitutionis, neque ratione definitio-
 nis, neque denique ratione effectus. Certe! cum
 flosculis illis rhetoricis, quibus *ira furor breuis* di-
 citur, et *homines brutis similes* sistuntur etc. in foro
 iuridico prorsus nihil efficimus: Quamuis enim cer-
 tissimum sit, iratum ad actiones proflire minus
 prudentes, cumque omnia, quae uult, celeriter
 et inconsulto peragere; quod exemplo incompa-
 rabili illustrat ARISTOTELES *Libro VII. Eth.*
 „Ira enim, inquit, *audire quidem rationem uidetur, sed*
 „*non recte percipere, quemadmodum festiui ministri faci-*
 „*unt, qui priusquam, quae dicuntur, audiuerint excur-*
 „*runt, et denique ab actione aberrant:* attamen furiosi
 toto caelo differunt ab iratis hominibus licet
 imprudentissimis, cum hi nunquam omnis rationis
 usum eiurarint; illi uero non alias actiones edant,
 quam uniformes, eodem instinctu, quo suas actio-
 nes edunt bruta animantia. Laudamus rethores,
 quod, eiusmodi descriptionibus, affectum irae foe-
 dissimum, quantum fieri potest, detestabilem, et
 proinde summo studio uitandum, sistant: At uero,
 iisdem expressionibus, decidere quid in foro externo,
 et, comparationibus rethoricis, legum decreta ex-
 plicare, non est labor genuini iuris interpretis. Vi-
 tandae ergo sunt consequentiae omnes, qualescunque
 sint, quae a furore et dementia, a morbis, men-
 tis alienationem efficientibus, ab ebrietate, eandem

mentis alienationem operante, ad iram, in quocunque etiam gradu consideratam, et in interno suo affectu spectatam, unquam duci uolunt, inuita iurisprudentia. Neque etiam ab externis signis, prouti supra ostensum, in affectibus iudicia forensia certi quid concludere possunt, uel, ut inde quid concludant, opus habent. Hinc, si rem omni accuratatione et sine praecudio considero, fateri cogor, parum uel profus nihil efficere totam distinctionem irae in magnam et leuem, in maximam et leuissimam; scilicet in forensi disceptatione de natura, indole et iustitia actionum humanarum, secundum Leges determinandarum. Non nego, affectum irae posse suos habere gradus internos, ac proinde ita distingui, et in dimensionem deduci. Sed id nego constanter, affectus istius magnitudinem et leuitatem multum occupare debere considerationem uel iudicis, uel legislatoris, praesertim si de actionibus ad genus negotiorum licitorum spectantibus, sermo est. At, ne quidem in factis illicitis, unquam uidentur mereri indulgentiam si, qui summum gradum irae allegant, et per id facinoris perpetrati excusationem impetrare se posse, sibi blandiuntur. Noto notius est, quam friuole, fere semper, eiusmodi praetextus quaerantur a facinorosis, ad naturalem inclinationem atque sibi quasi innatam, nec domabilem, si Diis placet, affectum prouocantibus. Quis uero audiet illum, qui, ad crimen furti colorandum, auaritiam suam immensam allegaret? Et quis quaeſo non rideret illum, qui frequentia sua stupra et adulteria ideo putat excusare, quoniam libidinem sibi innatam nulla ratione, ut credit, suppressere ualet. Eum in finem

haec

haec praesertim adducere uolui, ut inde elucescat, *affectibus* prauis, in se spectatis, minime parcendum esse a iudice pro tribunali sedente: Immo in peruerfa et absurda nos deduci, iniquitatibusque fenestras aperiri, si iusto plus illis indulgeretur. Proinde etiam ridere debemus temeritatem alicuius homicidae dolosi, qui facinus suum excusare uellet, allegata animi sui procliu dispositione ad affectum irae, ui cuius, se nunquam in hoc affectu modum seruare posse, turpiter fatetur. Iudex itaque criminalis, in eiusmodi casu, detracta omni larua affectus, huic stultissime, licet summe, irascenti homicidae poenam actione sua promeritam, nempe ordinariam, nihilominus irrogabit. Iterum protestor, ne mihi quis obiiciat frustra, frequentes istos casus mitioris poenae, summe iratis non nunquam inflictae. Repeto enim non solum supra dicta de cauta iudicis prouidentia in decernenda mitigatione propter iram; sed et id addo, quod illa ipsa ratio mitigandi, re penitus inspecta, reuera profluat ex considerata *iustitia* affectum excusante et interdum legislatorem potius ad exercendum ius aggratiandi, quam iudicem ad mitigandum, permouente; non ex *magnitudine* et gradatione affectus irati.

§. VI.

Descriptio irae, a me exhibita, haec quoque uerba continet, *excitari iram externis communiter iniuriis*: quo ipso id innuere uolui, non omnem iram hominis praesupponere iniuriantem, quippe cum saepius homines irascantur sibi; saepe moueantur sinistris fatibus; saepe proprias suas actiones tanta uehementia damnent, ut

*Communi-
ter excita-
tus exter-
nis iniuriis,*

C 3

in

in propria quasi uiscera grassari uideantur. Huius generis actiones, siue potius solos hos motus, prorsus nullum obiectum uel legislationis uel iurisprudentiae humanae constituere, ne ii quidem negabunt, qui toti alias a me dissentiunt. Quod uero attinet uocabulum *iniuriarum*, quo usus fui, nolo hic prolixus esse in explicandis uariis eius significatibus. Neminem fugiunt haec, omnem iniuriam esse uel *generalem* uel *specialem*; iniuriamque *generalem* uocari omne id, quod non iure fit *pr. Inst. de Iniur.* *Specialem* uero denotare *dictum factumue ad alterius contumeliam dolo malo directum. L. i. pr. de Iniur. et fam. lib.* Factum hoc dictumue rursus est uel per se *iniuriosum*, uel *dubiae significationis*, quod, *contra alterius intentionem, malam in partem quis interpretatur*: illam iniuriam apellant *reuera talem*, hanc *apparenter talem*, etc. Quoniam uero omnes hae species affectum irae suscitare facile ualent; neque inde aliqua notabilis utilitas in meum thema redundare potest, postquam nempe mentem meam satis superque iam exposui, asserendo, affectum irae, cum reliquis omnibus affectibus, considerationem aestimationemque in foro externo specialem non mereri: hinc omnia haec mitto et potius paucis adhuc explicationi eorum uerborum, in descriptione irae contentorum, immorabor, quibus statuitur, *iram interdum ad actiones uindictam spirantes prorumpere*. Non semper ira prorumpit in actiones: Saepius animo continetur, et sedem suam in pectore retinet, licet caeteroquin sit flagrantissima. Iam si non prorumpit in actiones externas, nonnisi Domitius dubitare posset, quod hic affectus sit res admodum indifferens in foro externo. Quod si uero iratus *ad actiones,*

*Interdum
ad Actio-
nes Vindi-
ctam spi-
rantes pro-
rumpens.*

nes, adeoque ad proprium illud obiectum legislationis et iurisprudentiae, procedit; tunc sola earum iustitia et iniustitia, quatenus una uel altera in legibus humanis determinata est, considerari debet; detractio ^{In Foro externo humano solae spectantur actiones irati, citra respectum ad Affectum irae.} omni conceptu irae, quatenus illa affectum constituit, et de reliquo suum conceptum moralitatis, me non impediendo, seruari potest. Nunc utiliter applicabuntur quae dixi de ualde exigua, uel prorsus nulla, utilitate forensi distinctionis irae in magnam et leuem, item, quae in iustam et iniustam, sicuti sumitur secundum disciplinam moralem. Certissime persuasus sum, hanc thesin uerissimam esse et recto stare talo, omnes actiones uerissimas, forensi cognitioni subiciendas, suas iam habere determinationes certas sufficientesque in legibus, citra omnem respectum ad aliquem affectum, qui eis natales dedit. Adhuc repeto uerba: *citra respectum ad aliquem affectum*; ne quis me obiurget, ac si confunderem cum affectibus alios fontes satis spectabiles actionum humanarum, u. g. dolum, proaeresin, errorem etc. Quod in specie ad irati actiones attinet, palam est, posse quemcunque agere et delinquere sine ira, ut fit in assassinio; et contra, non solum posse quem in iniustissima ira moraliter sumta delinquere actionesque in foro externo iniustissimas edere, sed etiam in iniustissima ira non delinquere secundum eandem determinationem legum. Proinde rationibus ita subductis confirmor in hac sententia, solas actiones irati secundum legum praescripta aestimari debere, posthabita iuutili consideratione et aestimatione affectus irae. Nec dimoueor ab eadem sententia per solenne illud effatum PAVLI Iureconsulti in *L. 48. D. de R. J.* ^{Non attendenda Lex 48. de R. L.} quando dicit: *Quicquid calore inacundiae uel fit uel dicitur, non prius*

prius ratum est, quam si perseverantia apparuit iudicium animi fuisse. Fateor, primo obtutu uideri, hanc legem penitus destruere mea haecenus posita fundamenta omnia, adeo, ut totum aedificium corruere debeat. Sed salua res erit. Apparebit, eos, qui iam inextricabilibus retibus me implicatum credunt, a praemature gaudio sibi temperare debuisse. Primo enim non possum non mirari, Iureconsultum Stoicum ita posse philosophari de affectu irae, qui secundum sua principia defendere debet, et defendit quoque, *sapientem esse imperturbabilem*, atque adeo omnes ipsius actiones esse uoluntarias. Immo quod maximum est, quomodo PAVLVS cum PAVLO conciliandus erit? Hic PAVLVS ipse, secundum ista sua principia Stoica in *L. 21. §. 5. D. quod met. caus.* non ueritus fuit, in doctrina de metu et metu gestis, aperte statuere, *coactam uoluntatem etiam esse uoluntatem.* Quomodo, quaeso, haec omnia cohaerere poterunt? Deinde secundo, si centies PAVLVS hanc doctrinam suam mihi obruderet, quod calore iracundiae facta non prius rata sint, quam si agens in sua actione perseverauerit, ego, contrarium in ipsis rerum argumentis obtinere conuictus, nunquam ipsi tam facile adstipularer. Aut enim factum est licitum, per leges permissum, et secundum leges bene recteque susceptum; aut est factum illicitum delictumque spirans: Si prius; quis unquam statueret, factum illud legitimum, solummodo ideo, quia irati factum est, fieri illegitimum, illicitum, non ratum: Sin posterius; ex PAVLI sententia necessario sequeretur, delictum irati, iam perpetratum, impune esse, si modo superueniat poenitentia; quod palam absurdum falsumque est.

Ter-

Notatur
PAV-
LVS.

Tertio denique ultima legis uerba clare demonstrant, PAVLO in mente fuisse, casum specialem, ob quem praecipitanter (cur enim Paulus non posset labi?) credit, opus esse, ut regulam tam generalem formet, qua deinde alii adeo leuiter abuti non debuissent: Applicat nimirum statim assertum suum PAVLVS ad lepidum casum de uxore, quae non diuertisse uidetur, si breui tempore reuerfa sit ad maritum, cum quo antea bellum quoddam domesticum, neque inter christianos hodie coniuges adeo infrequens, aliqua acerbitate animi gesserit. Scio equidem, summae auctoritatis Iureconsultos hac lege PAVLI frequentissime uti ad destruendam ualiditatem actuum, in ira susceptorum, inprimis uero testamentificationum: Sed laborabo omnibus uiribus in Sectione quae sequitur, ut dubiis, ex hac lege mihi obmouendis, ex asse satisfiat. Hoc loco id tantum adhuc pro basi et fundamento accipiendum esse arbitror, quod, quicquid omnem rationis usum non penitus subsistit, sed solummodo in classe affectuum moralium subsistit, illud actionibus non aliam formam legalem, non aliam qualitatem iustitiae tribuit, quam qualem habent ex ipsa lege, qualemque etiam haberent et retinerent, licet uel maxime ex illo affectu non fuissent profectae. Atqui uero affectus nullus qua talis, consequenter nec ira, rationis usum prorsus tollit et actionem inuoluntariam reddit; uerum potius impedit tantummodo deliberationem plenam, consultum iudicium et prudentem circumspectionem: Quae omnia tamen non habent influxum in naturam actionum iuridice, ut ita dicam, imputabilium, in foro externo considerandarum, atque ad legum praescripta

D

scripta

scripta applicandarum. Si desideras exemplum, haec dicta apposite illustrans, nimirum quod non omnia ea, quae summa deliberatione et animo consulto non sunt peracta, statim ab applicatione legum sint remouenda, siste tibi actiones et negotia hominis ad modum simplicis et ingenii hebetioris stupidique. Huius namque uel testamentum quoque esse ualidissimum, et pro tali a doctoribus celeberrimis agnoscitur, in sequenti Sectione suo loco monstrabo.

§. VII.

Ex dictis
fluunt
Quatuor
Conclusio-
nes.
Prima.

Vt ea, quae ex praestructis principiis meis de natura actionum irati fluant, in compendio quasi intelligantur, ultimo loco sequentes *Quatuor Conclusiones*. *Prima Conclusio* haec est. Actiones Irati omnes, non sunt actiones inuoluntariae, sicuti actiones furiosorum, morbo mentis exilium inferente correptorum, summe ebriorum etc., sed maxime *uoluntariae*, adeoque necessario tales, quae agenti in omni foro externo imputari queunt. Exofculator NB. in hac re consensum Iureconsulti, antiqua uirtute et claritate in omnibus scholis Germaniae celebratissimi, B. LAVTERBACHII, diss. de Ira §. XII. postquam dissentientes eorumque rationes adduxit, rotunde asserit, illis non obstantibus, se firmiter statuere, *actiones Iratorum ad uoluntarias potius, quam ad inuitas sive inuoluntarias, pertinere*. Nolo omnia eius in hanc rem dicta excerpte uel describere: Solummodo id a me impetrare non possum, quin Eius propriam conclusionem heic repetam: *Cum itaque, inquit, excaescentis ignorantia, si aliqua est, non sit inuincibilis in sua causa, et uoluntatem antecedens, quae actionem facit inuitam, sed uincibilis*

cibilis et uoluntatem sequens, ita, ut, ipse licet ignorans, non tamen per ignorantiam agat; sequitur quoque, ut eius actio non sit inuita, sed uoluntaria potius etc. Altera Conclusio *Secunda.* pertinet ad negotia Iratorum sub distinctione aliqua consideranda. Nam ex illa ipsa prima conclusione nunc sequitur rursus, negotia omnia ab irato ita ualide et cum legitima applicatione ad normam praescriptam, in foro iuridico, suscipi ac celebrari, siue sint ex ciuilibus *unilateralia*, siue *bilateralia*, siue denique ad classem *delictorum*, cum effectibus suis poenalibus, referenda; ut non aliter considerari debeant, ac si gesta, suscepta ac celebrata fuissent a non irato. Quid intelligam per modo adductam distinctionem negotiorum et actuum, in quibus occupatum deprehendere possumus iratum, clarius in sequente Sectione expositurus sum. *Tertia Conclusio* respicit *uindictam*, *Tertia.* quam in omnibus actionibus irati tam mirifice extollunt plerique interpretes, quibus mea sententia de actionibus Irati displiceret. Ego uero concludo: Vindictam fingere in negotiis prorsus indifferentibus, in actionibus lege permissis, et secundum leges ualide institutis, ita, ut eiusdem uindictae consideratio deinde obiectum esse debeat forensis cognitionis, rem esse absurdissimam. Qui enim nullum ius sibi quaesitum contra me allegare ualet; qui nullo iure gaudet me impediendi in agendo, siue ego iratus agere uelim, siue non iratus; ille lepide contra me allegaret, actionem meam, unice ideo, quia ipsi displicet, ex uindicta, ab homine irato, sine deliberato consilio etc. profectam fuisse. *Quarta* denique *Conclusio* haec esto: *Quarta.* Proprie ad fori considerationem et legitimam ponderationem plane non pertinere, ut illud sollicitum

fit de actionibus hominum, uel bene deliberatis, uel non bene deliberatis, cum ei abscisse sufficere debeat, actionis auctorem esse hominem sanae mentis, et talem, qui actiones uoluntarias edit. Certe! qui tam magnifice loquuntur de actionibus considerato consilio et cum omni circumspectione suscipiendis, cogitare deberent, et saepius repetere, celebratam iuris regulam: *Quod iure uigilantibus sint scripta*. Saepius quaedam referenda sunt ad officium *prudentis* iudicis, quae tamen non statim ad regulas stricti iuris et iustitiae ita pertinent, ut ad omnes casus tuto applicari possint. Ita u. g. prudentia iudicis saepius suadere potest partibus deliberationem accuratorem in causis arduis et quae uel conscientiam uel animae quoque periculum non raro tangunt: sed, quae suadenda sunt, non statim et imperari possunt. Haec cum in finem adduxi ut appareat, quid ego sentiam de iudicio illustris Iureconsulti WERNHERI, qui *Select. obs. Volum. III. part. IV. obseru. 151. num. 70.* iratum ad iuramenti praestationem neutiquam admittendum esse, et quicquid in tali statu iuratum est, uim nullam habere, defendit, partim propter *c. l. 48. de Reg.* partim propter legem *2. C. ad L. lul. Majest.*

SECTIO II.

DE

TESTAMENTO IRATI VALIDO.

§. I.

*Transitus
ad testa-
mentum
irati.*

ITa res meas in praecedente Sectione, ut spero, composui, ut ex principiis, et conclusionibus ibi praestructis, haud difficile nunc erit, in applicatione rectum iudicium ferre *de testamento irati*.
Quid

Quid sit testamentum, res est tyronibus nota. **De-**
 finitur, quod sit *uoluntatis nostrae legitima et iusta senten-* *Definitio*
tia de eo, quod quis post mortem suam fieri uult in uniuersis bo- *testamenti.*
nis suis. Notissimum quoque est, in omni legisla-
 tione, inprimis Romana, innumerabiles subtilitates
 et strictissime obseruanda requisita solennitatesque desi-
 derari in condendis ultimis uoluntatibus; partim ut
 euitentur fraudes suppositorum, partim, ut negotium
 istud, quo legitimo ordini suppositionis derogari de-
 bet, sit clare, distincte, et, remota omni dubita-
 tione, luci expositum. Haec ipsa requisita tanta ac-
 curatione testatoribus sunt seruanda, ut, posthabitis
 illis, uel in minimo puncto recedendo, periculum
 immineat profus frustraneae testamentifactionis.
 Neque permissum est, in legum harum testameta-
 riarum stricta norma testandi, quae naturam ueri
 praescripti induit, quidquam priuato ausu mutare, uel
 quasi iuri pro se introducto renunciare. Vnde intelli-
 gimus quid sibi uelint uerba *L. 3. D. Qui test. fac. poss.* *Distinctio*
Testamenti factionem, non priuati, sed publici iuris esse. *inter publ.*
 Id ipsum de omni testamento praedicatur, siue sit *publ.*
et priuata.
publ., siue *priuatum*; illudque *Judici* uel *Principi* obla-
 tum, hoc uero uel *solemne*, uel minus *solemne*. *Huius in*
solemne et
minus so-
lemne.
 de his generalibus adducere et omnia sigillatim percen-
 sere, nimis longum, et a scopo meo reuera alienum
 foret. Neque haec pauca adduxissem, nisi in tantum
 alicuius necessitatis et utilitatis ea esse posse iudicaue-
 rim, in quantum, iratum postea in scena testantium
 producturus, generali hac praemonitione me uti pos-
 se uideor, quod nempe ista omnia intellecta quoque
 uelim de Testamento Irati. Si quis uero absolute a
 me postularet, ut praecepta ista latissime patentia, quae

testamenti factionis cuiuscunque legalia requisita complectuntur, in compendium quasi quoddam redigam; etiam in hac re facillime me expedire potero, si ista requisita, quibus omne testamentum ualidum innitur, ad tria primaria capita reducam. Nimirum desideratur

Tria primaria requisita cuiusvis testamenti.
Quae explicentur.

I) *Habilitas testandi in testatore;* II) *Qualitas bonorum, liberrimae testatoris dispositioni relictorum;* III) *Iusta forma ipsius testamenti, legibus determinata.* Paucissimis explicabo singula haec capita. Quoad *primum* nota; Habilitatem testatoris nonsolum simul complecti facultatem personalem testandi, adeo, ut excludatur omnis is, quem leges, propter aetatis, animi corporisque qualitatis, status et conditionis etc. defectum, incapacem declararunt; de qua re doctores prolixi sunt ad *Tit. Inst. quibus. non est perm. fac. test. et ad D. qui testam. fac. poss.* uerum etiam eandem habilitatem praepriis desiderari tempore conditi testamenti. Quoad *secundum* nota: Quemadmodum generaliter omnis dispositio, siue inter uiuos siue mortis causa, nullum habet effectum, si est de re aliena; ita etiam non statim ualere argumentum a restricta facultate disponendi inter uiuos, ad restringendam quoque facultatem disponendi in ultimis uoluntatibus; haec enim laxior est illa; partim quia regulam adoptarunt iureconfulti et interpretes legitimi ultimarum uoluntatum, haec elogia testatorum omni modo, quo fieri unquam possit, seruanda, et pro ualidis pronuntianda esse; partim quia is, qui ultimam suam uoluntatem declarat, nullam incurrit laesionem in facultatibus suis, cum post mortem demum uigorem suam accipit testamentum, quo tempore nulla laesio amplius metuenda est in patrimonio. Illius exemplum est

est in legato rei alienae §. 6. *Inst. de Legat. L. 14. §. 2. de Legat. III.* huius uero in minorene, qui recte testatur, licet non disponat libere inter uiuos l. 4. C. *qui test. fac. poss.* Quoad *tertium* nota; Quod mihi *iustum* et *legitimum* idem sit *intuitu formae*, nimirum quando haec perfecte conuenit cum praescripto legum; licet quis distinguere posset inter id quod iustum est in uoluntate ultima quoad formam internam, atque inter id, quod legitimum est quoad formam externam. Applicationem aliquam haec suppeditarent intuitu testamenti nulli et inofficiosi, dum illud uoluntas *non legitima*, hoc uero *non iusta* uoluntas est, licet sit legitima. Verum his subtilitatibus nolo pluribus immorari. Sufficit iam sciri, quid sit testamentum.

§. II.

Desiderabitur in ordine ut quoque sistam *testamentum irati*. Hoc ita describo: *Est hominis sanae mentis, licet in uebementi animi affectu interno constituti, iusta et legitima sententia, de eo, quod is post mortem suam fieri uult in omnibus bonis suis.* Explicabo, et, breuiter repetendo supra exposita principia, applicabo theses de actionibus Iratorum ad specialem hunc actum testandi ab Irato susceptum; ut lux affundatur definitioni. Primo monendum est, testamentum Irati prouti nunc descriptum et ob oculos positum legitur, nullo modo confundendum uel comparandum esse cum testamento furiosi, mente capti, summe ebrii, morbo fatali ad exilium usque mentis correpti etc.; horum enim actiones omnes per se sunt actiones brutales, qua propter in definitione iratum appellauimus *hominem sanae mentis. Quasi furiosum, quasi mente*

Quid sit testamentum irati.

Monita circa definitionem.

Primum.

ca-

captum etc. in genuina doctrina iuris non admitto, quia tertium non datur, sicuti inter mares et foeminas dari dicuntur hermaphroditi: Neque habemus in iure nostro legum decreta, quae huic tertii generi hominum, qui nec mente gaudent, nec mente destituuntur; applicari possunt. Vereor tamen, ne mihi quis alto supercilio obiiciat et digito monstraret *princip. Inst. tit. de Inoff. testam.*, ubi parentes, inofficiose testantes, tanquam homines *quasi non sanae mentis* expresse sistuntur. Verum rideo ex toto corde talem obiectionem, quae ex illo ipso *princ. cit.* refutari potest, cum expresse dicatur, *hoc colore*, i. e. fictione, (in se satis lepida) parentem solummodo dici quasi non sanae mentis sit, *non quasi uere furiosus sit, sed recte fecerit testamentum.* Certe impossibile esset, ut talis parens, si uel saltem *quasi furiosus* haberetur, *ualide*, ex mente Patronorum huius spectri, id est, quasi furoris, condere potuisset testamentum: Et tamen condidit. Si itaque iratus nec uere, nec quasi furiosus est, nemo me reprehendet, si testamentum eius dixi esse *hominis sanae mentis*. Praeterea non patior *comparationem* inter iratum, et *summe ebrium*: nam et in hoc ueram mentis alienationem deprehendimus temporalem, adeo, ut eiusdem actiones eodem modo brutae sint, uti ipsius furiosi, ac proinde *inualidae*, ratione *durationis*, siue quod non sustineri possint, u. g. in contractibus, sponsalibus, consequenter et testamentis; utut, si illicitae actiones et ex genere delictorum patratae sunt, imputari omnino debeant agenti ebrio, ob *antecedentem consensum* in ebrietatem, mentis alienatae *causam*. *Secundo* monendum est: Non opus esse uel fuisse, ut, cum istis distinctionibus inter *iram magnam* et

et *leuem, iustam* uel *iniustam* alicuius testatoris, generalem ambitum definitionis datae de testamento Irati operose restringam. Supra monstratum, has distinctiones proprium et specificum influxum non habere in actionum humanarum, liberae dispositioni eorum, qui agunt, relictarum, aestimationem in foro externo; et ob eam rem idem in utroque casu iudicium esse debere, an talem actionem libere agentis dispositioni relictam, ut est testamenti factio, susceperit *iratus*, uel *non iratus*; *uehementer iratus*, uel *leuiter*; *iuste iratus*, uel *iniuste*. Sufficit testamentum *hominis sanae mentis* adesse, licet testator summe iratus quoque fuisset. Sufficit sollemnitates et requisita legis adesse, et disposuisse testatorem de rebus suae alienationi liberae relictis. *Tertio* monendum est: Nihil interesse in constituenda huius testamenti uera indole, utrum illud postea, dispulso irae affectu, confirmatum uel non confirmatum, sed potius, ob perseverantiam quasi, iustae sententiae ultimae habitum demum induerit, *Arg. l. 48. de R. I.* Ego enim omnem meum respectum, omnem meam considerationem, in definiendo testamento irati, direxi ad solum tempus conditi testamenti, ita, ut a tempore, quo conditum est, sit testamentum hominis sanae mentis, ac proinde non indigeat, uel confirmatione, affectu irae deposito, uel ualiditatis determinatione a perseverantia post iram. Ita colligere poteris, inter testamentum irati, et testamenta eorum, qui tempore, quo condunt testamentum, non fuissent habiles, nisi postea, uitio uel impedimento remoto, alius actus ualorem testamento concilians accesserit, maximam esse differentiam. Desideras exempla. Testamentum summe ebrüi uires nouas accipit, si testator, dispulso

E

nebu-

nebulis ebrietatis, et mente reuerſa, uoluntatem ſuam luculenter et ſolemniter repetiit. STRYK. l. c. §. 30. Eadem obtinent de teſtamento in furore condito, et ualorem ſuum tunc accipiente, quando, ceſſante furore, repetitum mentis iudicium, uti fas eſt, declaratum fuit. Haec talia STRYKIUM auctorem inter diſſidentes facile principem tract. de Cautel. Teſt. cap. III, §. XXXII. ſine dubio permouerunt, ut idem de teſtamento Irati, quem, ex ſuo principio a furioſo non diſtinguit, ſtriſte deſideret, nimirum ut ad irati teſtamentum confirmatio, et quidem omnibus adhibitis ſolemnitatibus, accedat: cui diſſidenti tamen paullo infra ſigillatim reſpondebo. Mea autem ſententia iam in aprico eſt, quod teſtamentum irati prorsus nulla egeat ratihabitione, uerum potius ſuum ualorem a ſtatu teſtatoris et tempore, quo ipſum conditum fuerit, iam deriuare poſſit.

§. III.

*Fingitur
caſus teſta-
menti in
ira confe-
ſſi.*

Dubito, et quidem non ſine ratione, an dari queant homines, qui prorsus negarent exiſtere poſſe in rerum natura aliquod teſtamentum irati; immo riſu eos exciperem; quia mihi perſuaſum eſt, inter decem teſtamenta eorum, qui haeredes extraneos inſtituunt praeferruntque legitimis, uix duo deprehendi, quae non aliquo affectu irae et indignationis (graduum diſcrimen ego non adeo curo, ut dixi) condita ſint. Experientia fatiſ condocet, eum in finem pleroſque teſtari, ut haeredes ab inteſtato, quibus ne obulum quidem, bona ſua gratia, acquiri patiantur, a ſua quoque haereditate in aeternum excludant. Quoniam autem admodum poſſibile eſt, dari quoque teſtamentum irati, de quo graduum irae menſores ſubtiliſſimi per-

perhibent, eum fuisse tempore conditi testamenti *summe* iratum; quid impedit, quin talem casum ualde possibilem fingamus, et in sequentibus eiusdem speciem ob oculos positam retineamus. Fac itaque, duos agnatos, siue inuicem spem succedendi ab intestato habeant, siue non habeant, siue denique spem succedendi unus uel alter ex testamento promittere sibi potuerit, Titium et Caium, in grauissimas rixas prorupisse, adeo, ut tandem Caius, a Titio lethaliter uulneratus, in mortis ineuitabile periculum incidere: In hoc discrimine, et cum Medici affirmassent, Caium non amplius ultra septem horas uiuere posse, hic uulneratus ad condendum testamentum sese accingit, ut in summo irae affectu constitutus sit, omnibusque talis appareat. Concurrunt uocati testes; et, summe iratus Caius, de caetero uero neque in agone, neque in delirio, inflammationes uulnerum semper fere concomitante, constitutus, conf. STRYK. *Caut. Test. cap. 3. §. 24.* ultimum suum elogium, iusto ordine et ex legum praescripto condit, in eoque haeredem extraneum, et talem, quem sibi amicum et dignum iudicauit, scribit; praeterito quocunque haerede ab intestato non necessario, et, uel inter hos ipsos, Titio, uulneris et imminentis mortis suae auctore. Vix absolutum fuit negotium hoc testamentarium, cum Caius animam ex hoc uulnere efflaret, et sic suo actu testandi occasionem praerberet, disceptandi inter haeredes: An ualeret hoc testamentum? et cuiam haereditas deferenda sit, num haeredi scripto in hoc testamento? an haeredi alicui scripto in priori (si forsan tale quoddam adfuerit) testamento? an haeredibus ab intestato? Hic Rhodus, hic saltus! Fere eiusdem argumenti casum sibi sistit ipse STRY-

*Decisio :
testamen-
tum irati
omni et
optimo iure
ualidum
esse.*

KIVS *cit. C. §. XXXIII.* Sed quomodo se habeat Eius decisio, paullo post uidebimus: Meo iudicio, et secundum mea principia, responsio ad quaestionem istam non est difficilis; nimirum: *Testamentum Irati, in quocunque gradu iracundiae constituti, iusta uel iniusta ira correpti, siue in haerodem legitimum et priorem, siue in tertium, a quocunque ad iram excitati etc. omni iure ualidum esse, et haereditatem ad scriptum in eo haerodem pertinere.*

§. IV.

*Rationes
decidendi
proponun-
tur ex an-
tea deductis
haustae.*

Primo.

Intrepide, et sine ulla limitatione testamentum irati ualidum pronuncianti mihi, nunc duo maxima incumbere praesentio, nempe, ut I) rationes assertum meum probantes exponam; deinde II) ut Dissidentibus obuiam eam, ad eorum argumenta, certis quibusdam excogitatis distinctionibus speciosa reddita, distincte quoque responsurus. Vtrumque parum negotii mihi facesset: Inprimis breuissimus esse potero in priore. Quid enim impedit, quo minus ad sola ista principia eorumque consuetaria, in praecedentibus factis dilucide, ut opinor, proposita, prouocem? relicta unicuique ampla libertate, argumenta ex istis deductis contemplandi, examinandi, ponderandi. Validum itaque I) pronuncio testamentum irati, *quia testamentifactio est actus liberrimus, legibus permissus, et hoc intuitu indifferens.* Hoc ita intelligas rogo, quod, licet leges humanae certas solennitates, certa requisiti, praescripserint modo et normae testandi; attamen ipsa determinatio de testamento aliquo condendo uel non condendo, Legislatoribus adeo indifferens sit, adeo testamentum berrimo Testatorum arbitrio relicta, ut ne quidem illorum ulla ratione intersit, quo animo et quo affectu hi suos ha-

haeredes elegerint scripserintque. Is itaque vano conatu contra me pugnabit, qui obiectiones suas contra modum et formam testamenti irati dirigeret. Quod si enim contra hanc testator iratus peccauit; si liberorum legitimam laesit; si ob causas legibus non permissas liberos exhaeredes scripsit; si haereditatem institutionem omisit; si solennia neglexit, etc. uitium omnino oriretur ex qualitate *actus*, non ex qualitate *agentis*. Validum II) pronuncio testamentum irati, *quia Secunda ad testandum haud requiritur animus deliberatus.* (*§. ult. Sect. I. n. 4*) Singularem scilicet ingenii praestantiam, circumspiciam et consultam considerantiam, iura non desiderant in testatoribus. Liberum relinquunt iis eligendi, quem uelint, haereditem, nec insaniam mentis statim colligunt, si quis testator magis dilexit extraneos quoscumque, praelegitimus. Dic imprudentem, dic iniquum, parum fidelem, dic impium illum testatorem, qui cognatis suis proximis, cum summa paupertate colluctantibus, diuites extraneos praefere non dubitauerat. Per me licet. Licet quoque per leges. Hae nec pietatem nec prudentiam, perfecto iure, effragitant. Et, quod ad animi consultam, maturam, et ab omni praecipitantia alienam *deliberationem* attinet, omnes, qui alias a me dissentire deprehendes, imo et ipse magnus STRYKIVS *cit. l. §. 25. sq.* fatuorum, stupidorum, hominum simplicium, ebrioforum, agonizantium fere, puberum, adeoque et foeminarum, annum duodecimum uix egressarum, *uid. l. 5. ff. qui test. fac. poss.* testamenta ualere optimo iure, decernunt. An tu nunc, in tota hac turba hominum enumeratorum, unum nominabis, in quo tam consultum, et tam magnifice euectam animi de-

Tertia.

liberationem euincere, uel saltim praesumere posses? Infra STRYKIVM propriis suis rationibus, adeoque proprio suo gladio, iugulabimus. III) Validum pronuncio testamentum irati, quia, dum, praetereundo legitimos non necessarios, extraneosque scribendo haeredes, nullius ius quaesitum laedit Iratus Testator, etiam nulla illi imputari potest Vindicta. (S. ult. num. 3. Sect. I.) Vix mihi tempero, quo minus ferio et ipse irascar iis, qui, in hoc argumento uersantes, semper eadem chorda aberrant, plenisque buccis clamitant *Vindictam!* Quaesitum, monstrant, ubi sit uindicta? ubi sit ius quaesitum successuris ab intestato? ubi sit ius prohibendi agnatum, ne irascatur? ne testetur? ne mutet uoluntatem priorem? Qui de actu, a uindicta procedente, ad uindictam tendente, adeoque ad legislatorum humanorum iudiciumque considerationem reuera spectante loqui uult; is correlatum monstrare debet, i. e. ius uindictam allegantis *quaesitum*, perfectum, sine iniuria non auferendum. Sic querela inofficiosa fundata est, quia auferri uult ius Legitimae quaesitum. Sic iniuriarum agit laceffitus; quia ius quaesitum habet, uitam, corpus, famam, contra aggressorem defendendi. Si haec facultates morales et obligationis perfectae cessant; cum laruis pugnant, qui uindictam appellant, ubi nulla est: Vindicta enim habet ideam, ut ita loquar, correlatiuam. Interna forsan irati uindicta ad animi pathemata referenda est. In foro externo persistimus in regula: Qui iure suo utitur, nemini facere uidetur iniuriam. Caue itaque, ne, in eiusmodi praeteritione haeredum, legitimum quidem, ast non necessarium, abutaris uocabulo *Exhaeredationis*. Quibus nihil debetur, ii, sensu iuri-

iuridico, non exhaeredantur. Non ignoro quidem, frequenter dici in uita communi, *Er habe dieses oder ienes Kind bis auf den Pflchttheil enterbet.* Sed ita non loquitur Iureconsultus.

§. V.

Testamentum irati tandem IV) ualidum pronuncio, quia irati actiones sunt actiones uoluntariae, *neutiquam in uoluntariae, uel actiones inuiti.* (S. ult. n. I. Sect. I.) Hanc positionem, cum eam, ut spero, ab omnibus non solum obiectionibus et dubiis supra liberauerim, sed etiam ipsi contrariae sententiae fautores larga manu eandem concesserint, uid. LAVTERB. cit. diff. §. XII. prolixius urgere, uel specialioribus conclusionibus, uni cuique aequo rerum aestimatori in oculis facile incurrentibus, illustrare, superuacaneum duxi. Eandem uero positionem, nimirum omnes irati actiones esse uoluntarias, argumentis, ab indole et natura *bilateralium negotiorum* quoque petitis, breuiter explicare et firmare, eo magis necessarium arbitror, quod maius inde robur meae, de testamenti irati ualido sententiae accedere posse, praeuideo. Nempe intrepide assero et defendo, ne quidem bilateralia negotia, duorum uel plurium consensu constantia, impugnari posse in foro externo et iuridico, ex hoc solo fundamento, quod contrahens iratus fuerit. Finge Donationem. At quia hoc negotium gratuitum est, et liberalitalis potissimum affectu sustinetur, finge contractum onerosum, u. g. Emptionem Venditionem. Fac, me Titio, cognato meo, spem fecisse de aedibus ipsi uendendis: Negotium in nudis tractatibus subsistebat: Titius interim qualemcunque mihi causam

Quarta.

Confirmantur hae rationes per argumenta a bilateralibus negotiis desumpta.

a Donatione,

ab emptione uenditione.

fam dedit ipsi irascenti : In calore iracundiae ego ades meas uendo Sempronio , homini extraneo , forsan parum uel nihil scienti sollicitoque , siue quo affectu ad uendendum inuitatus fuerim , siue quae inter me et Titium artea agitata essent . Nec quid in hac specie mutandum esset , si quoque Sempronius , emptor meus , unam uel alteram ex his circumstantiis sciuit . An tu putas irritum esse hoc negotium , quia iratus uendidi ? Ego non puto . Quis enim de ira mea et de qualitate actionis inde resultantis , iuste conquerendi occasionem fumeret ? Forsan Iudex ? At huius nullae sunt partes , ne quidem implorati , nec competentia gaudentis procedendi ex officio . Forsan Titius ? Sed quale ius prohibendi ille allegaret ? quo iure is me impedire uellet , quo minus libere uenderem , permutarem , donarem ? Nullum ius Titio quaesitum , nullam ueram laesionem ex uenditione mea , Sempronio facta , sentit : *Vindictam* itaque friuole allegaret . Forsan Sempronius ? At uero hic nec uult , nec potest , inualidum dicere negotium , quod mecum contraxit . Non uult ; quia ex uenditione mea forsan commodum sentit : Alias enim non emisset : Non potest ; quia absurdum esset , iram meam in suum fauorem allegare , et ob eam a contractu resilire : Derideretur et a limine iudicii repelleretur decantata illa *exceptione de iure tertii* , si talis tertius existeret . Forsan ego ? quem ipsum negotii poeniteret , sentiendo laesionem ex contractu praecipitato . At uero quam inane esset , propriam turpitudinem allegare , et fidem datam fallere uelle (tam friuole allegata causa) qua tamen fide nihil sanctius a maioris nostris habitum fuit ? Hinc , quemadmodum ego repellerer in propria culpa uersatus

tus, quod rem non accuratius ac maturius perpende-
 rim, iraeque meae propriae indulserim; ita ex aduer-
 so alter, emtor Sempronius, iure quaesito et stabili,
 adeo perpetuo gaudere debet, ut id nulla auctoritate,
 ne Principis quidem, auferri queat. Finge quoque ^{et Spon-}
 Sponsalia in ira contracta. Dari posse talia spon-_{libus.}
 salia, nemo facile in dubium uocabit; utut hoc
 negotium magis amorem rectorem habere debeat,
 quam calorem irae. At quis ignorat, saepius contin-
 gere, ut quis, cognatis suis proximis iratus, in eorum
 quoque detrimentum, et ad spes frustrandas succes-
 sionis, puellae cuidam matrimonium promittat, festi-
 nanter celebratis sponsalibus, iisque publicis, solen-
 nibus, nulloque de caetero uitio laborantibus. Ha-
 bes hic iterum ius quaesitum sponsae, ex contractu
 sponsalicio plenissime natum, neque adeo illi parti au-
 ferendum, apud quam non steterat, in alterius affe-
 ctum diu sollicitaeque inquirere, utrum ad hoc nego-
 tium progressus fuerit, uel solo amoris affectu, uel
 indignationis affectu, erga alios directo, quibus nul-
 lum ius prohibendi competierat, ut sponsus non ira-
 sceretur, non contraheret iratus, non sponsalia cele-
 braret, non spes proximorum agnatorum futurae suc-
 cessionis, per pacta forsan dotalia euerneret. Fortius
 redditur hoc argumentum de sponsalibus irati ualidis
 desumptum, si simul consideramus, sponsalia, ne qui-
 dem ob errorem tertii uel ob dolum tertii (cum tamen
 dolus et error secundum notissima iuris principia in-
 ter aeternos hostes et perpetua impedimenta consen-
 sus iure meritoque referantur) irrita esse et inualida:
 Quid si enim sponsus ipse erroris huius causa fuisset,
 non rectius inquirendo, et sponsa in bona fide exi-
 stente? Quid si dolus tertii concurreret, et tamen

F

causa

causa non amplius posset deduci in statum integrum? Sane omnibus hifce casibus non pronuntiandum est in praeiudicium partis contrahentis innocentis, sed potius decepto danda est actio ad interesse contra decipientem; prout praeclare ostendit Ill. BOEHMERVS, Praeceptor meus in aeternum colendus, in *Not. ad Corvini libr. II. Iur. Can. tit. XIII. §. 24. seq. et §. 27. not. a. in fin. et l. E. L. IV. tit. I. §. 115. et 142.* Nollem tamen, ut quae de sponsalibus ex errore uel dolo tertii contractis adduxi, ultra suum tertium comparationis extendantur, et contra me urgerentur, quae Ill. BOEHMERVS *c. l. circa fin.* tandem concessit. Certe a maiore argumentari uolui ad minus: Quod autem minus sit, in testamento irati, quam in sponsalibus eiusdem, ex eo facile percipitur, quoniam in illo spectatur negotium unilaterale, et quidem tale, quod agentem profusus non obligat, sed liberam relinquit mutationem et poenitentiam; e contra uero in his bilaterale negotium deprehenditur, et quidem tale quod perpetuum grauamen, imo, in ulteriori executione, damnum irreparabile inuolueret. Quod itaque iustum sit, ut testatoris a tertio dolo ad iram prouocati ultima uoluntas pro ualida habeatur et sustineatur, ficto quodam casu adhuc illustrare uolo. Supponam, Titium animo suo constituisse condere testamentum, haeredemque instituere Iauolenum: Sempronius autem, a tertio quodam de mente et proposito Titii certior factus, confestim se ad hunc conuertit, ibidemque inter alias confabulationes, tandem occasionem sumit turpissima quaeque, odiosa, et famam sugillantia de Iauoleni uita, moribus, religione etc. effutiendi: Calumniis sempronii Titius statim

Validum quoque testamentum a tertio dolo ad iram prouocati.

statim mouetur, consiliumque mutat, ita, ut postea Caium, hominem itidem extraneum, haereditem scribat; et, hoc facto testamento, uita fungitur Titius. Hic habes ius, quaesitum Iauoleno, ad Titii haereditatem capiendam; qua is, ex sola hac ratione, quod testator iratus fuerit, et excitatus Calpurnius Sempronii contra praesumptum haereditem scribendum Iauolenum, minime defraudandus est. Doleo uices Iauoleni, qui non leue inde incommodum et detrimentum sentit, propter spem, satis propinquam, ad haereditatem Titianam; sed non uideo, qua ratione et fundamento uel contra Caium innocentem agere possit petendo haereditatem, ad quam uocatus nondum fuit; uel ex quo capite testamentum, per se legitime conditum, impugnare uelit? Proinde unicum refugium restat, quod et leges et rationes aequitatis suggerunt, ut contra Sempronium decipientem uindictet dolum sibi tam nociuum, actioneque ad interesse experiatur. Ita satisfit utrinque; et Caio, cui haereditas tanquam legitimo haeredi salua manet; et Iauoleno, qui damnum persequitur, contra eum qui illud dedit; ut, et hoc casu, delicta suos teneant auctores.

§. VI.

Tandem denenio ad *Dissentientes*, eorumque *argumenta*, quibus utuntur ad destruendam thesin: *Testamentum irati esse ualidum*. Ante omnia uero monendum est, me, ne quidem esse operae pretium, credere, ut contra omnes omnino istius contrariae sententiae defensores pugnarem. Sunt enim duplicis generis: Dantur, qui *sine distinctione* asserunt, *Iratos*

F 2

non

non posse facere testamenta : Inter hos eminent FARINACIUS in *prax. crim. quaest.* 91. n. 27. Cum eo faciunt SALYCETVS, IASON et LVDVVELL. Dantur alii, qui non omnium iratorum, sed quorundam tantum testamenta inualida iudicant. Et huius sententiae primarii Patroni sunt LAVTERBACHIVS *diff. de Ira eiusque effectus in iure* et STRYKIVS in *Cautel. Test. cap. 3. §. 32-33.*

In primis
LAV-
TERBA-
CHIVS et
STRY-
KIVS.

Forfan et plures erunt defensores utriusque classis. At uero, cum priorem classem, tanquam aperte hallucinantem, absque omni responsione dimittendam iudicauerim; Contra hos ultimo nominatos Duumuiros Illustres, qui reliquos facile complectundur, omnesque et iudicio et auctoritate alias superare uidentur, unice defensiones meas parare studebo; praesertim cum his ipsis Coryphaeis generalis ista FARINACII assertio absolute displicuerit. Quod itaque ad B. LAVTERBACHIVM attinet, Is, ut uera fatear,

LAV-
TERBA-
CHIVM
dissensus.

propius ad meam sententiam, quam STRYKIVS, accedit; imo et speciosioribus argumentis causam suam perorauit. Nempe, sola hac *distinctione* rem confici posse existimat LAVTERBACHIVS quod respiciendum sit, utrum testator *in ira magna* constitutus, an uero *in leui*; ubi priori casu testamentifactionem nullam, posteriori uero ualidam declarat. En! uerba Viri post facta uenerandi: *In ultimis uoluntatibus*, inquit, *et liberorum aliorumque exhaeredatione*, supra traditam *distinctionem inter iram uehementem, et leuem* adhibendam esse putamus, ita, ut si ira testatoris tanta non sit, ut irascens uideatur exiisse de potestate, i. e. uti CICERO loquitur, *de consilio, mente, et ratione*; recte dicitur, quod eius dispositio, et exhaeredatio sit nulla, arg. L. 2. D. qui testam. fac. poss. L. 28. de R. I. Caeterum,

Distinguit
in iram
magnam
et leuem.

si ira

si ira testatoris tanta non sit, quin eius dispositio et exhaereditatio ualeat, nulli dubitamus. Testamenta enim et aliae ultimae uoluntates in tantum requirunt mentis integritatem, ut testatores sciant et intelligant quid faciant, illudque post mortem suam fieri uelint; ut autem omnia perfecte, plene et mature deliberent, necessarium haud est. In hac sententia, satis moderate ^{Responsio ad illum dissensum triplex.} proposita, tria tantummodo, animaduersione mea digna, et ad defensionem meam meaeque sententiae pertinentia, deprehendo. ^{Prima.} Primum est, quod magnus ille Vir affectum irae cum uero furore aperte miscuerit. Haec ratio quam fatalis sit toti huic doctrinae, et quam pessime confundat, et principia inter se, et conclusiones ex illis, per totam hanc Disputationem ante probatum dedi. Proinde hic nihil muto; nihil addo: Contentus, ipsum B. Auctorem caute adhibuisse uocabulum; *Videri exiisse de mente et ratione etc.* suamque adeo prodidisse diffidentiam erga comparisonem legalem et iudicalem Irati cum Furioso. Immo gaudeo, optimum Virum ultimo loco ipsum fateri, in tantum requirere testamenta et ultimas uoluntates *mentis integritatem, ut testatores sciant, et intelligant quid faciant*, illudque post mortem suam fieri uelint. ^{Secunda.} Secundum est, quod, gradus irae distinguere et dimetiri uelle, pertineat inter pia desideria, et inter res difficillimae executionis, sicuti in omnibus reliquis affectibus moralibus; uti supra ostensum. Hinc, quae inde formantur in foro Conclusiones, lubrica sunt destituunturque fundamento. ^{Tertia.} Tertium denique respicit actum exhaereditationis, cuius quoque mentionem fecit Vir B. Nimirum, si testamentum Irati, et quidem si placet *summe irati*, non ualeret,

quoad institutionem, ad effectum, ut haeres scriptus haereditatem petere nequeat; per se sequeretur, neque *exhaeredationem* in eodem testamento irati ualidam esse, ad effectum exclusionis haeredis necessarii a legitima. Sed iam ex meo principio inuerto thesin, et dico: Sicuti ualet irati testamentum quoad *institutiones*, ita et ualere debet quoad *exhaeredationes*: Modo testator ea seruauerit, quae alias omnem exhaeredationem haeredis necessarii legitimam reddit, et quae in legibus cauentur. Caeterum quod exhaereditio fere semper, secundum suam indolem, desideret aliquem iratum, et, quidem non leui aliquo interdum gradu, si modo interna spectare possemus, nemo facile in dubium uocabit, qui causas in primis exhaeredationis iustas, ad uindictam uehementissimam testatoris excitandam admodum habiles contemplari uelit. Sed pedem nunc promoueo ad B. STRYKIVM, Iureconsultum illustrem. Is, praeter distinctionem a LAVTERBACHIO allatam, et in antecedentibus satis remotam, ulterius, et quidem, ut multis uideri posset, subtilius distinguit inter testatorem *iratum haeredi extraneo*, et eum, qui *iratus fuit uni ex legitimis haeredibus*. Fas est, ut uerba, ex saepe citatis Cautelis Testamentorum cap. III. §. XXXIII. hic transcribam. Probe tamen, ait, attendendum est, contra quem iracundia commotus fuerit, (testator), an haec tangat extraneum, an unum ex legitimis haeredibus. Posteriori casu deciso haecenus proposita facilius locum habebit (nempe quod testamentum pro nullo habendum sit) quippe, dum illi auferre conatur successionem, cui illam lex destinauit, deliberata uoluntate opus est, quae in iracundo deficit, cum furioso aequiparetur. Priori autem casu, si ab extraneo excitatus, et ad testandum subito prolabatur, non aequae

STRYKII
dissensus.

aeque facile eius impugnari poterit dispositio. Saepe enim, qui contra unum commotus, cum aliis sobrie uersatur et prudenter loquitur. Inde, casu obueniēte, ubi quis in rixam inciderat, et, uerberibus utrinque illatis, lethale uulnus acceperat, in summa adhuc animi perturbatione constitutus, cum uideret, sibi mortem imminere, mox testes conuocauit ad testandum, illisque uoluntatem suam exposuit, disputatum grauius, an testamentum, a testatore hoc, in summo iracundiae gradu constituto, conditum, subsistere possit? Et responsum fuit, quod sic; cum negotium hoc haeredes non tangeret, et uerba, ad ultimam uoluntatem spectantia, satis prudenter protulisset, licet de caetero iracundiae uestigia adhuc apparuissent. Et hoc refero Doctorum tradita, quando dicunt, ualere ultimam uoluntatem defuncti, etiamsi iratus disposuerit: uti etiam testatoris irati praeceptum ualere asserunt etc. Dicitur non potest, in quo extremo gradu obstupuerim, cum incidissem in hunc locum STRYKIANVM, cumque debita attentione et legissem et relegissem. Protector, me, saluo hoc in sentiendo discessu, saluo hoc usu modestae libertatis, manes tanti Viri debita et perpetua ueneratione nihilominus prosequi. Et, qui Catulus insurgeret Leoni? Verum enim uero, et summos quoque uiros humani quid interdum pati, tum conuictus fui, cum in hoc paragrapho, praefertim collatis cum eo aliis praecedentibus, nil nisi theses male cohaerentes, petitiones principii, falsas conclusiones, manifestasque contradictiones inuenire mihi licuerit. Nec effugere talia unquam possunt aciem oculorum, a praepudicio auctoritatis bene purgatorum. Annotabo specimina: Sed tantummodo grauiora; et quidem breuiter strictimque; ordinem, quo

Respon-
nes, ad
illum dis-
sensum,
quatuor.

- Prima.* quo STRYKIVS scripsit, sequuturus. I) Nemo in hoc argumento, in quo uerlamur, mente concipere poterit, quaenam utilitas exspectanda sit ab illa distinctione, utrum testator iratus fuerit prorsus *extraneo*, an *uni ex legitimis haeredibus*. Intuitu facultatis, quae apud testatorem est, libere excludendi, praetereundi etc. inter utrumque nulla est differentia. In utroque etiam casu sufficere deberet, testatorem fuisse *iratum*, i. e. NB. ex mente STRYKII, *furiosum*. Si instas, eum, qui *contra extraneum* ira commotus est, *non esse iratum* intuitu actus et temporis testamentifactionis; tunc aut apertam committis contradictionem; aut non pugnas contra me, qui loquor *de testamento irati*.
- Secunda.* II) Falsissimum praesuppositum est, testatorem, contra unum ex legitimis haeredibus ira commotum *auferre conari* successionem, cui illam *lex destinavit*. Nam si testator, siue iratus siue non iratus, nil dat in testamento eiusmodi uulturi ab intestato (loquor cum Plauto, ibi:

Vultur est; captat haereditatem.

Vultur est; cadauer exspectat.)

nihil auferre conatur: Vtitur perfectissimo iure suo, quia ipsi nihil debet relinquere (§. IV. n. 3.) Nec lex alicui legitimo haeredi successionem destinat, nisi deficiente pacto et testamento. Vbi deficit dispositio hominis, ibi demum incipit dispositio legis. Deinde, si testamentum irati, quia furiosus est, non ualet; non ualere etiam deberet, si uel *illum ipsum successorem*, cui *lex haereditatem destinavit*, haeredem in tali testamento institueret: Ex uno enim eodemque principio non debent fluere e diametro contrariae conclusiones.

Et

Et quid tandem, quaeso! de hoc casu iudicaret B. STRYKIVS? Titius duos habet patruos, *pari gradu sanguinis sibi iunctos*, Caium et Iauolenum; ex quibus, quia Caio summe irascebatur, in ipso hoc affectu, condito testamento, Iauolenum solum haeredem instituit: Valet ne hoc testamentum Irati? Si affirmas; peccabis contra regulam STRYKII, quia testator ira commotus fuerit *contra unum ex legitimis haeredibus*: Si negas; non quadraret ratio STRYKIANA altera, testatorem *conari* haereditatem auferre, cui lex illam *destinavit*. III) Summa cum grauitate hic pronunciat ^{Tertia.} STRYKIVS: in illo, qui successionem *auferre conatur*, quam lex illi *destinavit*, *deliberata uoluntate opus esse*. Sed oblitus forsitan fuit, quod paullo antea §. XXV. stupidum ad testamentifactionem ualidam admiserit, et quidem NB. ob hanc rationem, *quia non exigitur ad hunc effectum, quo testamentum sustineatur, ut illud conditum fuerit ab homine perfecto sensu praedito, sed sufficiat, quod saltem tempore conditi testamenti talem rationis usum habuerit, ut potuerit exprimere, quem haeredem habere uelit, et quantum quisque ex bonis capere debeat; quorsum pertineat elegans textus l. 4. C. qui test. fac. poss. Unde impugnaturo testamentum non sufficiat ostendere testatoris ingenium stupidum, sed docendum, quod prorsus intellectu caruerit*. Oblitus quoque fuit forsitan; quod in §. XXXI. ebriosi testamentum sustinuerit, et quidem iterum ob hanc rationem, NB. *quia ad testamentum non exigitur exacta quaedam prudentia, modo usu rationis non penitus destituantur testaturi, cum et fatui testamentum subsistat*. Quaeso! quid sentis tu, qui haec legis, de iactantia illa uana, quam mirifice extollitur *deliberata* in testaturis uoluntas,

Quarta.

tas, silentibus legibus, u. c. L. 4. C. qui test. fac. poss. Silente definitione testamenti, quae contenta est, si uoluntas, est iusta et legitima. (S. 4. num. 2.) Denique IV) iracundum furioso aequiparari, est illud primum falsum; illud simile, quod ualde claudicat; illud elumbe assertum, quod in aeternum petit principium, et de quo toties conquestus sum. Proinde nolo crambe bis recocta nauseam creare. At, eheu! quot iam, uno obtutu, in uno hoc commate STRYKIANO sese manifestant contradictiones! Has, si quis tollere soluereque ualeret, is, hercle! magnus mihi erit Apollo. Fac periculum: Iracundus furioso aequiparandus: Et tamen, si ira excitatus (modo ab extraneo) et deinde subito ad testandum prolabatur, tunc homo sanae mentis est. Iracundus furioso aequiparandus: Hoc non obstante, in summa adhuc animi perturbatione, in summo adhuc irae gradu constitutus, ualide condit testamentum; prudenter uerba protulit, ad ultimam uoluntatem spectantia. Iracundus furioso aequiparandus: At nihilominus non dubitat STRYKIVS, laudare Doctores, qui dicunt: ualere uoluntatem ultimam defuncti, etiamsi iratus disposuerit, iratus praeceperit. Sed taedet plura congerere. Hinc manum de tabula!

TANTVM.

DANN.

DANNREVTHERO SVO
AVCTORI HVIVS DISSERTATIONIS
EXIMIA VIRTVTIS DOCTRINAE ET ERVDITIONIS
LAVDE FLORENTISSIMO

S. P. D.

PRAESES.

AD nostras Musas TV, DOCTISSIME DANNREVTHERE! *vix delatus eras, cum iam statim, pro ea, quae vel in scholis interioribus, vel in familiari conversatione, tecum mihi intercessit, consuetudine, dotes ingenii TVI plane insignes et suspicere et admirari ceperim. Sunt haec omnino, secundum cuiusvis aequi aestimatoris iudicium, ita comparatae, ut inter aequales TV doctrinae praestantia nulli inferior, virtutum uero ornamentis morumque elegantia non paucis superior adpareas. Quam digne hac TVAE laude floreas, hoc ipso Specimine Academico, quod, proprio Marte elaboratum, merito soli TVAE diligentiae gloriaeque vindicas, publicae quoque contemplationi exponis: Et, quamvis bene norim, TE meo, in hoc labore, auxilio praesidioque facile superfedere potuisse; cum non opus sit lima, quando quid, optimo iudicio rationibusque in consilium adhibitis, elaboratum; neque etiam alieno indigeas chypeo, qui et doctrina et facundia satis polles: Attamen nil iucundius mihi accidere potuit, quam quod et testem praeconemque spectatae TVAE virtutis me eligere, et gaudendi simul congratulandique occasionem laetissimam mihi praebere volueris. Nihil enim reliquum est, quam ut TIBI, Summorum in Iure Honorum propediem Candidato dignissimo, piis votis adprecer, velit Divinum Numen tantae industriae, talia ulterius proemia promerita amplissimaque largiri, quae Patriae nostrae emolumentum, splendidae TVAE Familiae novum decus, VENERANDISQUE PARENTIBVS verum gaudium solatiumque conciliabunt quam certissime. Vale! et res TVAS porro age feliciter. Dab. Altorf: d. XX. April. A. O. R. MDCCXXXVII.*

Mio

Mio Signore

Ecco comparire un aurora, che conduce un Giorno pieno di stupori, nel porre V. S. al Bersaglio la nota di lei dottrina per uia d'una these così ben lambicata, la di cui difesa deue ne' tempi venire aprirle la strada à gradi i più sublimi. Per questo fine corre pure à veloci passi la mia straniera e debil penna tutta fitibonda delle di lei glorie à felicitarla d'un auenimento di tanto peso. Confesso passar questo mio ardire i limiti della mia offeruanza, mà nel considerarle sue contentezze come mie proprie ho douuto render palese la gioia che ne sento pari alla sua. Perciò si degni permettermi che possa partecipare di questo Giubilo nel uedere la stimatissima di lei persona feminare e mietere nel medesimo tempo in questa celebre adunanza di profondi Letterati gli honori compratifi col prezzo d'una esemplar diligenza. M'inoltrerei a dire di più, se la di lei modestia non m'imponesse un silenzio col quale pretendo nulla di meno di far campeggiare fin all' infinito i di lei meriti e le mie obligationi

*Pieghi la prego benigno sguardo
sù questo foglio che le
offerisco come una publica
Caparra della mia gra-
titudine*

D. P.

ULB Halle

3

004 199 219

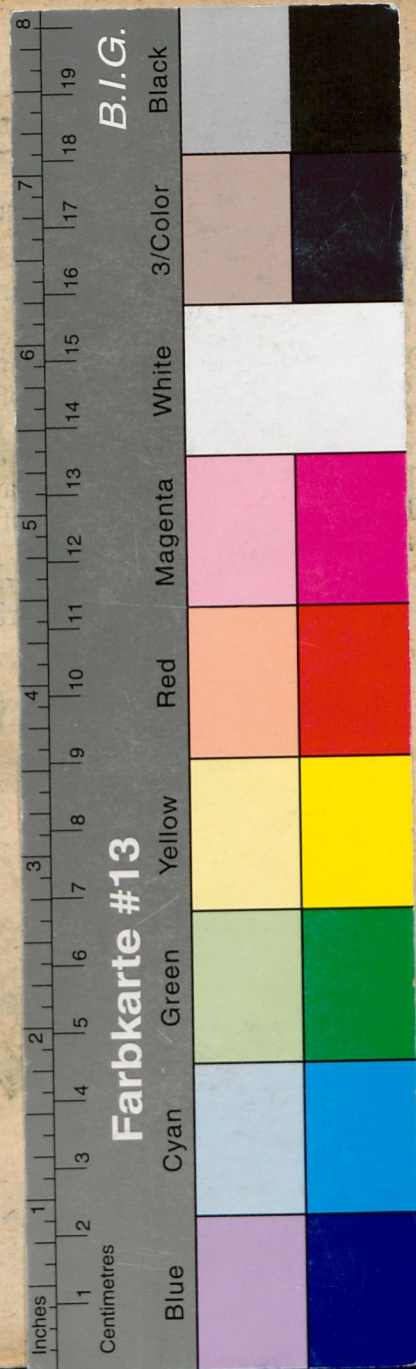

f

SB

B.I.G.

Farbkarte #13

16. DE 1747, 3 Pri. 55. Nr. 32. 8

TESTAMENTO IRATI VALIDO

AVSPICE

D. GEORGIO FRIDERICO DEINLINO
IVRECONSULTO ET ANTECESSORE
PERILL. REIP. NORIMBERGENSIS
CONSILIARIO

FAVTORE AC PRAECEPTORE SVO PIE COLENDO
IN ALMA NORICORVM VNIVERSITATE

D. XXI APR. ANNO MDCCCLVII

H. L. Q. C.

P. 211
PVBLICE DISSERET

AVCTOR

FRIDERICVS GVILIELMVS DANNREVTHER
NORIMBERGENSIS

ALTORFII

TYPIS IOH. GEORGII MEYERI ACAD. TYPOGRAPHI.

